

Varjúfélék városi csapdázása

A vadászat nem csak a puskával történő szákmányszerzésről szól. Az elejteni kívánt vad területekre hozatalának vannak ennél több munkát, odafigyelést, tapasztalatot és tudást igénylő módjai is. Az egyik ilyen módszer a törvényi szabályoknak megfelelő, csapdákkal történő vadászat. A csapdázás, mint tevékenység, talán egyidős az emberiséggel.

A vadászó-gyűjtögető életmódot folytató őseink nagy valószínűséggel hagytak az eszükre, ügyességükre és ravaszságukra, főként a nagytestű állatok, mint például a mamutok elejtésekor. Rájöhettek, hogy ha megfigyelik az adott vadfaj egyedeinek viselkedését, napi mozgását és szokásaikat, akkor a megfelelő helyen feleltethetnek csapdákat szákmányszerzést eredményezhetnek. Ráadásul eme tevékenység jóval kisebb energiabefektetéssel járt, mintha hosszú távolságon keresztül üldözniük kellett volna a „prédát”; nem beszélve az elejtés során előforduló sérülésekről.

A történelem során egyre intenzívebbé váló urbanizáció következtében az addig erdőben, mezőkön és más, a humán civilizációtól távol előforduló vadfajok közül számos faj került válaszfűt elé: vagy alkalmazkodik, vagy elmenekül az emberi hatások elől. Bizonyos fajok nemcsak, hogy megszokták a zavarást, de kiválóan ki is aknázták az emberi jelenléttel járó előnyöket. Kiváló példaként szolgál-

Kenyércsalizott svédcsapda

nak mindegy a varjúfélék családjának egyes képviselői, úgymint a vadászható fajok közt szereplő szarka, szajka vagy dolmányos varjú.

A Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási Tanszéke 2006 óta vizsgálja a városi környezetben előforduló varjúféléket. Különös tekintettel a totálisan urbanizálódott, jelentős méretű városi populációval jelen lévő dolmányos varjúra (Corvus cornix). Utóbbi faj jelenléte több aggasztó kérdést vet fel. Egyrészt a lavaszai időszakban fészekfosztogató tevékenységükkel jelentős mértékben apaszthatják a városi madárfaunát; másrészt a házi kedvencekkel vagy akár az emberrel szemben esetenként agresszíven lépnek

fel - mint azt a saját megfigyeléseink is alátámasztják, illetve számos publikáció is beszámol róla. Ezek mellett egyéb, speciális problémák (pl.: zajongás, károkozás) is felmerülhetnek az élettetvékenységükből adódóan: nem beszélve arról, hogy a mai napig nem teljesen tisztázott a varjúk betegséghordozó szerepe sem.

Ezek tükrében elképzelhetők - mint az már több országban is bekövetkezett - hogy a jövőben szükségessé válhat az urbánus környezetben előforduló vadászható varjúfajok állományszabályozása. Mindez új feladatok elé állít minket, mivel a törvényi szabályozás értelmében lakott területen belül tilos a lőfegyver használata. Az egyik lehetséges megoldást a különböző élő fogó csapdák bevetése jelentheti.

A csapdázás városi alkalmazhatóságának feltérképezése céljából 2014-ben indult el az első, próbajellegű kísérlet. Ennek részeként, egységes beállítással 2016 őszétől 2017 február végéig folytattuk programozott munkánkat. A csapdázási kísérlet célkitűzései között szerepelt, hogy vizsgáljuk az alkalmazott csapdátípusok fogási rátája közötti különbséget; illetve hogy egy adott csapdátípus különféle beállítása (csalizása) milyen eltérő részeket eredményez a fogott madarak számát tekintve. Továbbá kíváncsiak voltunk arra is, hogy az időjárási tényezők milyen mértékben befolyásolják a csapdázás sikerességét.

A kísérlet helyszínéül a Debreceni Egyetem Agrártudományi Központján belül elhelyezkedő, korláttal körbezárt területet szolgált. A csapdaparkban négyféle csapdátípus, hét csapdájára került helyre. A ládacsapdák esetében kétféle kivitelű Larsen-csapdát (felső- és oldalajtós), valamint svéd csapdát építettünk; s ezek mellett egy, a saját terveink alapján épített létrás csapdát is installáltunk. A kutatás során a három pár ládacsapdát véletlenszerűen, egymástól körülbelül 25 méterre helyeztük el a területen. Ezeket hetente egyszer rotáltuk, kiküszöbölve a területen belüli minimális élőhelyi, avagy zavarási tényezőkből adódó eltéréseket. Az azonos ládacsapdák esetében az egyikbe csak csalizatot, míg a másikba csalizatot és élő csalmadarat (dolmányos varjút) is elhelyeztünk. Csalizatnak - a városi környezetben talán

A harmadik leggyötrékonyebb: az oldalajtós Larsen-csapda

A kísérlethez használt, általunk készített létrás csapda

legnagyobb mennyiségben fellelhető - pékárukat használunk. A csapdák ellenőrzése, a csalmadarak ellátása minden esetben kizárólag sötétedés után történt; elkerülve azt, hogy a varjak összekössék a csapdákat az emberrel, eredménytőlenné téve a későbbi befogásokat.

A befogott madarakat zsákokba tettük, éjszakra fogymentes helyen pihentettük, majd másnap reggel - különböző mintavételezések és gyűrűzés után - elengedtük. A csapdázási kísérlet 104 napja során 389 fogást rögzítettünk, amelynek jelentős részét (267 fogást) a több tízezres tömegekben, téli vendégként Debrecenben megjelenő vetési varjak (*Corvus frugilegus*) tették ki. Érdekeség, hogy több vetési varjúgyved esetében visszafogások is történtek. A második leggyakrabban befogott célfajunk a dolmányos varjú volt, amely 105 alkalommal került a csapdáinkba, szemben a vetési varjakkal. Ezek javarésze 177 fogás visszafogás volt, s csupán 28 új, még jelöletlen madár került kézre. A két varjufaj között markáns különbség mutatkozott a befogott egyedek korában: míg a vetési varjú esetében mindegyik korosztály képviseltette magát, addig dolmányosokból csak és kizárólag fiatal, elsőéves madarakat fogtunk. A további befogott fajok között találunk szarkát (*Pica pica*), csókát (*Corvus monedula*), szén-cineget (*Parus major*), kékcinéget (*Cyanistes caeruleus*), feketeterítőt (*Turdus merula*), egerészölyvet (*Buteo buteo*), házi rozsdafarkút (*Phoenicurus ochruros*), illetve egy rövidebb időre még egy vörös mókus (*Sciurus vulgaris*) is a rácsok közé került. A befogott szarkák csekély száma - annak ellenére, hogy Debrecenben jelentős állomány él - talán a csalmadar szerepet betöltő dolmányos varjú jelenlétével magyarázható, amely nemhogy vonzotta, hanem inkább taszította őket. Amire még számítottunk, az a szajkó (*Garrulus glandarius*), habár ez a faj a városok-

A vizsgútat során alkalmazott eszközök, kihelyezés előtt

ban ritkábban előforduló varjúfélék, mint a korábban említettek.

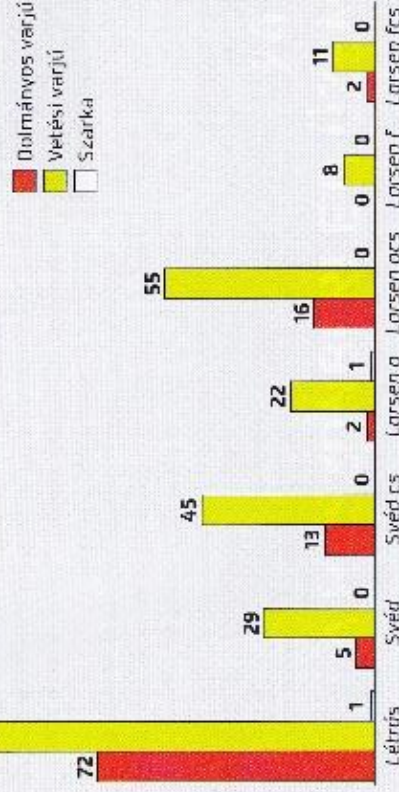
A csapdák közül kiemelkedő fogásszámot produkált a létrás csapda, míg a vadgazdálkodásban és természetvédelemben leggyakrabban használt felsőajtó Larsenek mutatták a leggyengébb eredményeket. Jelenítés különbségeket tapasztaltunk az azonos típusú csapdák között is, olyan tekintetben, hogy csak csallifalattal vagy amelletts csallimadárval is működtek. Az adatokból jól látszik, hogy azok a csapdák, melyekben a csallifalatok mellett csallimadarat is alkalmaztunk, jobb eredményeket produkáltak, szemben a kizárólag kenyérrrel felcsalizott csapdák esetében. Megállapítható, hogy városi környezetben leg-eredményesebben a létrás csapdával, illetve csallimadárval alkalmazott láda-csapdákval lehet varjakat befogni.

A kísérlet során azt is vizsgáltuk, hogy az időjárás milyen mértékben és milyen módon befolyásolja a csapdázás sikerességét. A hőmérsékleti adatok elemzésénél arra a következtetésre jutottunk, hogy a tartós mínuszfokok ellenére a csapdázott madarak száma nem növekedett, épp ellenkezőleg. A decemberi időszakban a 0°C feletti hőmérsékletek ellenére is több madarat fogtunk, mint

Szurnyblétával jelölt dolmányos varjú

Különböző csapdatípusok fogási sikeressége

A csapdaparkkal fogott fajok egyedszáma		
Faj	Fogott madarak/visszafogás	
Dolmányos varjú	105/77	
Vetési varjú	267/26	
Szarka	2	
Csóka	2	
Feketerigó	5	
Széncinege	2	
Kékcinege	1	
Házi rozsdafarkú	3	
Egerészólyv	1	
Vörös mókus	1	
Összesen	389	

A különböző csapdatípusok fogási sikeressége		
Csapdatípus	Fogott madarak	
Létrás csapda	177	
Svéd csapda (csallimadárval)	34	
	58	
Oldalajtó Larsen-csapda (csallimadárval)	25	
	71	
Felsőajtó Larsen-csapda (csallimadárval)	8	
	13	

a januári tartós hidegben. A csapdék mennyiségét tekintve a tartósabb hőbörítottsági időszakban a fogások száma megemelkedett. Feltehetően a városban éjszakai, ám a nappali órákban a környező külterületeken táplálkozni próbáló madarak ebben az időszakban kevesebb táplálékhoz jutottak; így a városban belül igyekeztek táplálékhoz jutni.

Kijelenthető, hogy városi környezetben rendkívül nehéz kérdés a varjak állomány szabályozása, mivel számos olyan tényezővel kell szembenéznünk, amely ismeretlen a klasszikus vadgazdálkodás esetében. Az élve fogó csapdák használata hatékony módja lehet a varjúfélék befogásának, azonban a sikerességhez a megszokottnál is alaposabb (a városi varjak ökológijára kiterjedő) ismeretekre van szükség. Eredményeink felhasználhatóak a vadgazdálkodásban, természetvédelemben, városgazdálkodásban; nem utolsósorban pedig releváns lehet kutatási módszertani szempontból is. A kutatás során az egzakt eredmények mellett rengeteg gyakorlati tapasztalattal gazdagodtunk, amelyeket szívesen megosztunk az érdeklődőkkel (Dr. Kövér László: koverl@agr.unideb.hu).

Tóth David – Pulai Péter –
Dr. Juhász Lajos – Dr. Kövér László
Dobronai Egyetemi MFK
Természetvédelmi, Állattani
és Vadgazdálkodási Tanszék